

внешнеполитическую ориентацию Киева и Берлина, была важным фактором во время переговоров и заключения международных соглашений. Освещена деятельность украинских дипломатических представительств и экономических торговых миссий за рубежом, направленных на обеспечение развития украинской экономики и нужд войны за независимость. Показано, что важнейшим достижением Украины, достигнутым благодаря экономическим соглашениям, было сохранение государственной независимости и выход на международную арену и на этой основе возможность продолжать национально-освободительную борьбу в будущем.

Ключевые слова: украинско-немецкие отношения, международное влияние, правительство, делегация, договор.

Igor Datskiv

THE GERMAN FACTOR IN THE FOREIGN EKONOMIC POLICY OF THE UNR 1918

The article deals with international ties of Ukraine in the period of national liberation movements of 1917–1918. Investigated the background of the Ukrainian-German rapprochement at the end of the First world war. The paper analyzes the peculiarities of the relations between Germany and the governments of the Central Rada, the Ukrainian State of Hetman P. Skoropadsky, reveals the impact of German policy on the formation and development of Ukrainian statehood. The research concerns economic aspects, in particular in the system of Ukrainian – German relations, which influence considerably the foreign political orientation of Kyiv and Berlin an important impact on the negotiations and conclusion of international agreements. The activities of Ukrainian diplomatic representatives and economic trade organizations abroad are investigated in their connection with providing the development of Ukrainians economy and the needs the war for independence. It is shown that the most important achievement of Ukraine, achieved thanks to economic agreements was the preservation of state independence and onto the international scene and on this basis the opportunity to continue the national liberation struggle in the future.

Key words: Ukrainian-German relations, international influence, government, delegation, contract.

УДК 94(477.83/.86–11)«1919/1939»

Зореслава Захожай

МІЖ ПОЛЬСЬКИМ «МОЛОТОМ» І РАДЯНСЬКИМ «КОВАДЛОМ» (СХІДНА ГАЛИЧИНА В 20–30 РР. ХХ СТ.).

У статті аналізується та розкривається політика польської та радянської влади щодо Східної Галичини в 20–30 рр. ХХ ст., які брутально намагалися взяти під свій контроль суспільне, економічне, політичне та культурно-просвітницьке життя на західноукраїнських землях. У той час, Європа, висловлюючи «занепокоєння», не реагувала на події на західноукраїнських землях, не враховувала прагнення українців та діяла виключно у своїх інтересах. В умовах окупації Польщі та постійного втручання радянських урядів УРСР і СРСР продовжувалася незламна боротьба українців Східної Галичини за державність та захист національних інтересів. Галичани своїми діями демонстрували непоборне прагнення до створення самостійної держави.

Ключові слова: Східна Галичина, геополітика, міжвоєнний період, польська влада, радянський уряд.

Після завершення Першої світової війни, галичани, незважаючи на національну свідомість, суспільну організованість, досвід боротьби ЗУНР, так і не змогли створити своєї державності. Польща стала господарем на західноукраїнських землях внаслідок агресії, здійсненої за підтримки Антанти. Але заради справедливості слід підкреслити, що країни Антанти не вважали цю територію за етнічні польські землі. Навіть найвища Рада Антанти у грудні 1919 р. вирішила, що Польща має обмежитися тільки польськими теренами. Щоб усунути загрозу наступу більшовицьких військ на Західну Польщу, тоді ж визнано за доцільне, дати можливість населенню Східної Галичини самовизначитися щодо її державної приналежності. Лише 14 березня 1923 р. конференція послів держав Антанти ухвалила рішення про прилучення Галичини до Польщі, без проведення плебісциту [6, с.131]. Рада послів врахувала те, що кордон між Польщею і Росією «означено і застовплено згодою цих держав», маючи на увазі умови Ризького мирного договору 1921 р. між цими державами [3, с. 22–23]. Антанта всіма засобами підтримувала Польщу,

розглядаючи її як своєрідний «санітарний кордон» розповсюдженню більшовизму та світової комуністичної революції.

У таких умовах Польська держава використала міжнародну ситуацію на власну користь, приєднавши до себе західноукраїнські території, всупереч бажанню більшості населення. Рада послів допомогла Польщі приєднати землі Східної Галичини до Польщі, а та, прикриваючись так званими «історичними правами», проводила свою агресивну політику та порушувала засади самовизначення націй. Польський уряд проводив утиски українського населення, яке не визнавало законності польської влади. Згідно із даними Міжнародного Червоного Хреста, лише восени 1919 р. кількість українців, заарештованих та засланих до таборів, перевищило 100 тис. осіб [8, с. 18].

Грубим порушенням прав українців була дискримінаційна політика польської влади щодо української мови. Керівники Міністерства віросповідань та освіти видали розпорядження про звільнення учнів від вивчення української мови. Усунення із навчальних планів української мови призвело до різкого зменшення викладачів цієї дисципліни та їх масового звільнення. У 1924 р. ухвалено закон про усунення української мови з усіх державних і самоуправних установ Західної України. Розгорнувся наступ на українські школи. Упродовж 1936–1937 н. р. 52,8 % учнів української національності трьох східногалицьких воєводств навчалися у школах із польською мовою викладання, 40,9 % в утравістичних і лише 6 % – в українських. На Волині у 1922–1923 н.р. українських шкіл залишилося тільки чотири [7, с. 320].

Полонізації зазнали і вищі навчальні заклади. Поляки ліквідували усі українські кафедри, встановили навчання лише польською мовою і обмежену квоту вступу українцям в університет. У таких умовах, галичани створили «таємний університет», який забезпечував українською вищою освітою частину молоді [4, с. 97–98]. «Таємний університет» явив світові приклад самовідданого відстоювання національної гідності поневолених українців, демонстративний процес проти польської окупації, прагнення до знань і науки.

Складною проблемою для західноукраїнського населення було земельне питання. Згідно із законом від 17 грудня 1920 р. перевага у придбанні землі надавалася колишнім військовим та інвалідам польської армії, які воювали проти армії ЗУНР і Червоної армії. Ця категорія громадян Польщі могла безкоштовно отримати її із державного земельного фонду. Держава сприяла також переселенню поляків із корінних земель у Східну Галичину, даючи їм як допомогу найкращі землі й ліси та кредити. У період між двома переписами (1921 і 1931 рр.) на території п'яти воєводств Західної України кількість поляків зросла на 393405 осіб [5, с. 28]. Протегування польського уряду своєму населенню породжувало неприязнь і конфронтацію між місцевими українцями та польськими колоністами. Сподівання поляків на асиміляцію галичан не справдилися, а після «пацифікації» Ю. Пілсудського, яке супроводжувалося жорстокими езекуціями за допомогою каральних військ, погромами, тортурями, ув'язненнями українських селян, розпочалась відкрита ворожнеча.

Ліга Націй створила спеціальний комітет для розслідування погромів, здійснених польською владою на українських землях і піддала осуду насильницьке «умиротворення» українського населення [13, с. 213, 215–225].

Радянський уряд, в свою чергу, не залишав надії на повернення цих земель під свою владу та різними способами намагався поширити свій вплив та ідеологію серед галичан. Геополітичні плани більшовицьких урядів РСФРР і УСРР щодо Східної Галичини зумовлювалися ідеєю про світову комуністичну революцію, ця територія розглядалася як «ворота» для її поширення в Польщу, Румунію, Німеччину, Угорщину та інші країни шляхом переможної наступальної військової акції.

Ідея радянзації Східної Галичини втілювалася в життя у формі Галицького революційного комітету та проголошеної ним нової радянської держави – Галицької соціалістичної радянської республіки. Слабкість впливу комуністичної ідеології на терені Східної Галичини та військові невдачі не дали можливості завершити процес радянзації цієї території.

Загалом, стратегія і тактика радянського керівництва у східногалицькому питанні залежали від реальних внутрішньополітичної та зовнішньополітичної ситуації, однак завжди підпорядковувалася основній меті – орієнтації на світову комуністичну революцію. Тому рішення Антанти в березні 1923 р. щодо передачі Східної Галичини у підпорядкування Польщі розглядалося лише як тимчасове явище, а питання її територіальної приналежності вважалося тільки питанням часу.

В основі політики радянсько-партійних структур на терені Східної Галичини в міжвоєнний період лежала комуністична ідеологія. Більшовицьке керівництво прагнуло привнести у свідомість галицького суспільства основні постулати марксистсько-ленінської ідеології. Основоположними ідеями були положення про ліквідацію буржуазного ладу в Польщі та встановлення радянського соціалістичного устрою. У контексті цього, існуючий в Польщі суспільно-політичний та економічний устрій представлявся як антинародний, а на певних етапах і як фашистський, як такий, що не міг задовольнити інтереси працюючих верств суспільства. Єдиним виходом вважалася перемога соціалістичної революції й встановлення соціалістичного устрою, єдино вірною формою організації

влади – влада рад робітничих і селянських депутатів. Радянська пропаганда агітувала за формування бойового союзу робітничого класу і трудящого селянства під проводом міського пролетаріату. Радянські джерела свідчать про те, що під керівництвом партійних комуністичних організацій діяли 16 повітових, 48 містечкових і 1150 сільських ревкомів [1, с. 129]. Однак, на нашу думку, ці дані є значно перебільшеними.

Значну увагу радянська пропаганда приділяла питанням національної теорії. Користуючись тим, що польський уряд проводив політику не в інтересах української національної меншини, СРСР намагався представити себе захисником національних інтересів західноукраїнського населення, активно агітуючи за возз'єднання із радянською Україною. Українцям Східної Галичини доводили, що УСРР є своєрідною формою реалізації української державності, яка здатна забезпечити всю повноту їх національних прав. Основним ідеологічним гаслом, яке стало поширюватися радянською пропагандою на терені Західної України, стало гасло: «Соціалістична Україна – культурний П'ємонт всього українського народу».

Водночас, наполегливо проводилася ідея пролетарського інтернаціоналізму, необхідності формування і зміцнення класової інтернаціональної єдності робітників, незалежно від національної належності, проти польських й українських поміщиків і буржуазії. При цьому поряд із буржуазією й поміщиками ворогом трудящих мас проголошувалися так звані «буржуазні націоналісти», під якими розумілися переважна частина інтелігенції та українські політичні партії (крім КПЗУ та підконтрольних їй лівих соціалістичних партій). Тому боротьба із буржуазним націоналізмом була основоположною складовою радянської політики. Головною метою радянсько-комуністичної діяльності на терені Східної Галичини було поширення марксистсько-ленінських ідей та радянсьофільських настроїв. Це реалізовувалося за допомогою різноманітних засобів і прийомів.

Використовувалися різні форми усної агітації – вивішування транспарантів, напис різних комуністичних лозунгів, організація доповідей, лекцій, бесід, мітингів, масовок, демонстрацій, зібрань під комуністичними гаслами: «Вся влада Радам», «Геть буржуазний лад», «За возз'єднання з Радянською Україною» тощо. За зразком радянської практики, на терені Східної Галичини, силами комуністичних і прокомуністичних сил відзначалися так звані «революційні свята» – 1 травня, роковини Жовтневої революції, Міжнародний день боротьби проти війни (1 серпня), Міжнародний день юнацтва, день Паризької Комуни та інші. Святкування проходило під гаслами підтримки СРСР, необхідності возз'єднання із УСРР, інтернаціональної єдності робітників і селян тощо.

Під час проведення економічних страйків робітників і селянських заворушень, до суто економічних вимог обов'язково привносилися політичні гасла – боротьба за ліквідацію буржуазного ладу, національного гніту, за встановлення радянської влади. У цьому відношенні показовою є листівка страйкового комітету сільськогосподарських і лісових робітників села Потоки в червні 1929 р., у якій зазначалося: «Брати селяни! ... Наша програма – є вашою програмою. Зламання страйку є зламання єдиного фронту сільськогосподарських робітників і біднішого селянства. Боріться з фашизмом, зривайте підготовку війни проти СРСР. Домагайтесь 8-годинного робочого дня для дорослих і 6-годинного для малолітніх. Домагайтесь підвищення заробітної плати і виплати заборгованості. Хай живе робітничо-селянський уряд! За землю без викупу! Хай живе єдиний фронт польських, українських і єврейських робітників і селян!» [2, с. 120].

На захист СРСР, проти «провокацій міжнародного імперіалізму», проводилися окремі мітинги під гаслами «Геть руки від СРСР!», «Хай живе Радянська влада!», «Хай живе возз'єднана Радянська Україна!». А після вбивства радянського посла П. Войкова комуністична партія Польщі провела гучний антивоєнний місяць на захист СРСР, у межах якого організувалися різні заходи «проти фашистської диктатури Пілсудського та його підручних» [2, с. 88].

Через легальну та нелегальну пресу більшовики популяризували досягнення радянської економіки, науки та культури, регулярно друкували у фінансованій радянським урядом західноукраїнській пресі інформації про життя радянської України, де цинічно поширювали відверту неправду про рівень економічного життя в СРСР. Фінансово підтримували прорадянську пресу, зокрема газети «Воля народу», «Сельроб», «Сила», «Наша земля», журналів – «Культура», «Вікна», «Сяйво», «Нові шляхи» та ін. Розповсюджували радянську літературу через дипломатичні представництва та місцеві видавництва, зокрема, видавництво «Книжка».

Радянський уряд займався організацією нелегальної роботи, проведенням агентурних, розвідувальних і контррозвідувальних операцій, здійсненням диверсій та терористичних актів.

Одним із основних напрямків своєї діяльності в Східній Галичині радянське керівництво вважало контроль за політичними партіями. Ця робота проводилася диференційовано, залежно від ідеологічної орієнтації партії. Найбільшою «опікою» з боку ВКП(б) та КП(б)У користувалася КПЗУ. Утворившись, фактично, за ініціативи більшовиків, вона фінансувалася із бюджету УСРР, постачалася літературою та кадрами. Партійні радянські функціонери ретельно відстежували

внутріпартійний стан КПЗУ, стежили за тим, щоб національна українська ідея (навіть у комуністичному вигляді) не стала домінуючою над ідеєю інтернаціональної єдності. Будь-які прояви так званого «націонал-ухильництва» зразу присікалися і ряди партії (під керівництвом і за допомогою КП(б)У) звільнялися від непевних у класовому відношенні елементів. Доля КПЗУ цілком залежала від більшовиків – вони її створили, вони ж її й заборонили.

Ідейно й фінансово підтримувалися легальні прокомуністичні партії, які знаходилися під впливом КПЗУ – Українська соціал-демократична партія та «Сельроб». Частково фінансувалася й партія Є. Петрушевича (УПП), яка стала на радянофільські позиції, однак вона не користувалася особливою довірою. Через вище названі партії комуністичний режим намагався поширити радянофільські настрої серед східногалицького населення.

Стосовно політичних партій, які не поділяли радянофільських позицій, використовувалися інші методи. Зокрема, фінансування йшло на підлив зсередини, утримання власних агентів. Такі методи застосовувалися проти найвпливовішої партії Західної України міжвоєнного періоду – УНДО та проти ОУН. Щодо останньої використовувалися й терористичні методи. Через їх послаблення радянська влада прагнула зменшити популярність національної ідеї в Східній Галичині.

Активна діяльність комуністично-радянських структур спостерігалася і в молодіжному русі Східної Галичини. Не отримавши бажаного результату в таких впливових організаціях, як «Сокіл», «Січ», «Пласт», комуністи пішли шляхом радянського досвіду, організовуючи комсомольські осередки. Основною метою діяльності серед молоді вважалося виховання її в дусі комуністичної теорії та ідей пролетарського інтернаціоналізму. Переважаючими формами роботи були організація лекцій на політичні теми, залучення молоді до участі в страйках, мітингах, демонстраціях та розповсюдження нелегальної літератури. Робота проводилася диференційовано серед учнів старших класів гімназій, студентства та молодих робітників. З ними особисто велися бесіди, під час яких їх переконували в тому, що для України було б найкраще, якби усі її землі були з'єднані під опікою Москви. Також доводилося, що у СРСР загалом і в радянській Україні зокрема набагато кращі умови життя, ніж у Польщі. Ці доводи підкріплювалися тим, що у Польщі на той час була сувора цензура, українське друковане слово переслідувалося, а в УСРР друкувалося й розповсюджувалося сотні томів класиків української літератури. Для посилення враження учнів інколи водили до української книгарні у Станиславові, якою завідував І. Чепіга. Тут їм демонстрували гарно видані в УСРР томи української книги. Після цього, щоб посилити враження від проведеної роботи, показувалася будь-яка західноукраїнська газета, що видавалася у Польщі. Юнаки і дівчата дивилися на пусті, без тексту цілі сторінки газетних видань, де надруковано тільки одне слово – «сконфісковано». Така агітація була надзвичайно дієвою, її наслідком стало поширення серед найкращих учнів старших класів симпатій до радянської України [14, с. 66–67].

Показовим є той факт, що радянське керівництво намагалося поширювати комуністичну ідеологію й через абсолютно далекі від політики організації. Зокрема, на початку 30-х рр. ХХ ст. були налагоджено стосунки між східногалицьким товариством «Відродження» та всеукраїнським антиалкогольним товариством у Харкові. Певний час між двома організаціями підтримувалися активні зв'язки, велося листування та обмін літературою. Проте через постійні протиріччя на ідеологічному ґрунті зносини ставали дедалі прохолоднішими, а у 1936 р. зовсім припинилися. Причиною стала відмова «Відродження» прийняти пропозицію Харкова про перетворення свого товариства на «суто робітничо-селянську» організацію, що в дійсності означало ведення комуністичної агітації [11, с. 71].

Складними були стосунки радянської влади із західноукраїнською інтелігенцією. На початку 20-х рр. ХХ ст. її представники активно запрошувалися на роботу до УСРР. Таким чином, вирішувалися дві проблеми – заповнювався брак спеціалістів у радянській економіці та науці, а також послаблювалася українська діаспора. У цей період радянське керівництво певною мірою ще «загравало» із найбільш видатними представниками західноукраїнської науки й культури, запрошуючи їх на гастролі в УСРР, призначаючи пенсії, підтримуючи фінансово «Просвіту», таємний університет тощо. Радянській владі вдалося заохотити деяких відомих представників галицької науки для роботи в УСРР. Наприклад, директором Географічного інституту був талановитий і відомий у світі дослідник, основоположник української школи історичної географії, етнограф, народознавець С. Рудницький. За підтримки М. Скрипника він одержав звання академіка. Інститут історії у ВУАМЛІНі очолював галичанин академік М. Яворський, історична концепція якого впродовж кількох років була об'єктом шалених нападів агресивної «молодої порослі». Там же працював і М. Грушевський, історичні погляди якого радянська історіографія пов'язувала передусім із «галицькими впливами», що їх професор зазнав за довгі роки перебування на посаді завідувача кафедри всесвітньої історії Львівського університету. В Інституті філософії на керівників М. Скрипником були висунуті галичани В. Юринець та П. Демченко. До

комісії із українського правопису, яку очолював М. Скрипник, і всеукраїнської правописної конференції залучено галичан В. Сімовича та І. Свенціцького [12, с. 181].

За підрахунками дослідників, на початку 30-х рр. XX ст. чисельність західноукраїнської еміграції в УСРР становила понад 50 тис. осіб, а в усьому СРСР – 60 тис. Значний відсоток у ній належав представникам розумової праці, які прагнули віддати власні сили й фахові знання справі національно-культурного відродження українського народу, назагал лояльно ставилися до радянської влади і намагалися якомога далі триматися від політики [9, с. 131–132].

Іншою формою індивідуальної матеріальної підтримки галицьких вчених було призначення урядом УСРР персональних пенсій. Це був надзвичайно вигідний з позиції радянської пропаганди захід, за допомогою якого радянська влада виглядала меценатом західноукраїнської науки та культури. Однак так само як і з виплата гонорарів, виплата цих пенсій також була вкрай нерегулярною, бо для більшовицького керівництва основним був пропагандистський ефект, а не дійсне бажання допомоги [10, с. 83].

Однак, уже з початку 30-х рр. XX ст. західноукраїнська інтелігенція, як і наддніпрянська, стала одним із основних об'єктів сталінських репресивних кампаній. Ставлення до радянської України та оцінка політичних і економічних процесів на її терені з боку східногалицького населення були неоднаковими упродовж усього міжвоєнного періоду. Значна частина української еміграції та населення регіону негативно поставилися до оформлення СРСР, вбачаючи в цьому або обмеження, або фіктивність державного суверенітету УСРР. Однак, політика українізації, проведення НЕП, поширення націонал-комуністичних ідей серед партійного керівництва республіки в середині 20-х рр. XX ст. сприяло поширенню радянофільських настроїв серед галицького населення.

Ці настрої найбільш були поширені серед інтелігенції та робітників і селян. Інтелігенції імпонували українізаційні процеси, стрімкий розвиток української радянської літератури та інших видів мистецтва, українізація освітніх закладів. Це виглядало доволі привабливо на тлі антиукраїнської політики Польщі, яка не давала можливості розвитку національної культури у будь-яких її проявах. Робітництво піддавалося агітації досягнень радянської економіки та рівня соціальної захищеності інтересів робітничого класу. Західноукраїнському селянству на тлі власного малоземелля та безземелля подобалася більшовицька політика НЕП, внаслідок якої радянський селянин отримав більш-менш нормальні умови для розвитку власного господарства.

Загалом, поширенню радянофільських настроїв сприяли, насамперед, об'єктивні умови, які посилювалися ще й радянською пропагандою, що представляла СРСР і радянську Україну як країну без економічних і політичних проблем.

Зі зміною політики центру щодо України, скріпленням тоталітарного режиму, згоранням НЕП та українізації спостерігається й різке падіння авторитету СРСР та зниження радянофільських настроїв. Особливо стрімко вони почали падати з початком Голодомору 1932–1933 рр. Поширення на терені Східної Галичини інформації щодо реального стану речей в УСРР призвело до практично повного зникнення радянофільства.

Отже, більшовицьке керівництво СРСР та УСРР надавало велике значення роботі серед громадських організацій Східної Галичини, розглядаючи їх як структури, за допомогою яких можна поширювати комуністичну ідеологію. В основному вони діяли через комуністів і комсомольців. Загалом, комуністам не вдалося опанувати діючі в краї громадські товариства. Ця робота більш-менш успішно розвивалася до того часу, поки в УСРР проводилася політика українізації та націонал-комуністи мали вплив на розвиток подій у республіці. Ці об'єктивні чинники сприяли поширенню радянофільських та прокомуністичних настроїв серед частини членів організацій. Однак, у своїй більшості громадські товариства залишилися на національних позиціях і продовжували вбачати своїм основним завданням виховання населення краю на базі національних цінностей. У 30-х рр. XX ст., з огляду на політичні процеси в СРСР (масові репресії, Голодомор 1932–1933 рр. тощо), позиції комуністів у громадських об'єднаннях різко послабилися.

Таким чином, Східна Галичина в міжвоєнний період опинилася зі своїми проблемами та прагненнями без будь-якої підтримки. Становище українців в Польщі в міжвоєнний період залежало не тільки від дискримінаційної й репресивної політики польської влади, а й певною мірою, й від політики уряду СРСР, поведінки самих українців.

Список використаних джерел

1. Великий Жовтень і громадянська війна на Україні. Енциклопедичний довідник. К.: Голов. Ред. УРЕ, 1987. 632 с.
2. Герасименко М., Дудикевич Б. Боротьба трудящих Західної України за возз'єднання з Радянською Україною. К.: Політвидав України, 1960. 225 с.
3. Дюррозель Жан-Батіст. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / пер. з франц. Є. Маричев. К., 1995. 903 с.
4. Захожай З. Молодь Східної Галичини в радянсько-польському протистоянні // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. Вип. XXXIII. Запоріжжя. 2012. С. 96–101.
5. Качараба С. Еміграція з Західної України. 1919–1939. Львів, 1999.

31 с. 6. Кедрин І. Україна як підмет і предмет міжнародної політики (3 нагоди 64-х роковин призначення Галичини Польщі) // Альманах Українського Народного Союзу. 1983. С. 125–134. 7. Кульчицький С. Україна між двома світовими війнами (1921–1939) // Україна крізь віки. Т. 11. К., 1999. 336 с. 8. Мірчук П. Нариси історії Організації Українських націоналістів. Т.1 1920–1939. Мюнхен-Лондон-Нью-Йорк, 1968. 597 с. 9. Рубльов О.С. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939). К.: Інститут історії України НАН України, 2004. 648 с. 10. Рубльов О.С., Черченко Ю. А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20–50-ті роки ХХ ст.). К.: Наукова думка, 1994. 350 с. 11. Сенюк М.Я. Зарубіжні зв'язки українських громадських організацій Галичини у 20–30-ті роки ХХ ст.: дис. ... канд. істор. наук. Івано-Франківськ, 2006. 215 с. 12. Солдатенко В.Ф. Незламний. Життя і смерть Миколи Скрипника. К.: Пошуково-видавниче агентство «Книга пам'яті України», 2002. 352 с. 13. Шульгін О. Без території. Ідеологія та чин уряду УНР на чужині. К., 1998. 251 с. 14. Шумський І. І. Молодіжний рух у Західній Україні (1920–1939): дис. ... канд. істор. наук. Тернопіль, 2001. – 203 с.

References

1. Velykyy Zhovten' i hromadyans'ka viyna na Ukrayini. Entsyklopedychnyy dovidnyk [Great October and civil war in Ukraine. Encyclopedic Directory]. K.: Holov. Red. URE, 1987. 632 s. 2. Herasymenko M., Dudykevych B. Borot'ba trudyashchykh Zakhidnoyi Ukrayiny za vozz'yednannya z Radyans'koyu Ukrayinoyu [The struggle of the working people of Western Ukraine for reunification with Soviet Ukraine]. K.: Polityvdav Ukrayiny, 1960. 225 s. 3. Dyurozel' Zhan-Batist. Istoriya dyplomatiyi vid 1919 roku do nashykh dnyv [History of diplomacy from 1919 to the present] / per. z frants. Ye.Marychev. K., 1995. 903 s. 4. Zakhochay Z. Molod' Skhidnoyi Halychyny v radyans'ko-pol's'komu protystoyanni [Youth of Eastern Halychyna in the Soviet-Polish confrontation]. Naukovi pratsi istorychnoho fakul'tetu Zaporiz'koho natsional'noho universytetu. Vyp.. XXXIII. Zaporizhzhya. 2012. S. 96–101. 5. Kacharaba S. Emihratsiya z Zakhidnoyi Ukrayiny. 1919–1939 [Emigration from Western Ukraine. 1919–1939. Lviv, 1999. 31 p.]. L'viv, 1999. 31 s. 6. Kedryn I. Ukrayina yak pidmet i predmet mizhnarodnoyi polityky (Z nahody 64-kh rokoyv pryznachennya Halychyny Pol'shchi) [Ukraine as the subject of international politics (On the occasion of the 64th anniversary of the appointment of the Halychyna of Poland)]. Al'manakh Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu. 1983. S. 125–134. 7. Kul'chys'kyy S. Ukrayina mizh dvoma svitovymy viynamy (1921–1939) [Ukraine between two world wars (1921–1939)]. Ukrayina kriz' viky. T. 11. K., 1999. 336 s. 8. Mirchuk P. Narisy istoriyi Orhanizatsiyi Ukrayins'kykh natsionalistiv. T.1 1920–1939 [Essays on the history of the Organization of Ukrainian Nationalists. T.1 1920–1939]. Myunkhen-London-N'yu-York, 1968. 597 s. 9. Rubl'ov O.S. Zakhidnoukrayins'ka intelihentsiya u zahal'nonatsional'nykh politychnykh ta kul'turnykh protsesakh (1914–1939) [Western Ukrainian intelligentsia in national political and cultural processes (1914–1939)]. K.: Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny, 2004. 648 s. 10. Rubl'ov O.S., Cherchenko Yu.A. Stalins'hyna y dolya zakhidnoukrayins'koyi intelihentsiyi (20–50-ti roky XX st.) [Stalin and the fate of the Western Ukrainian intellectuals (20–50-ies of the XX century)]. K.: Naukova dumka, 1994. 350 s. 11. Senyuk M.Ya. Zarubizhni zvyazky ukrayins'kykh hromads'kykh orhanizatsiy Halychyny u 20–30-ti roky XX st. [Foreign connections of Ukrainian public organizations of Galicia in the 20-30th years of the XX century]. Dys. ... kand. istor. nauk. Ivano-Frankivs'k, 2006. 215 s. 12. Soldatenko V.F. Nezlamnyy. Zhyttya i smert' Mykoly Skrypnika [Adamantine. Life and death of Mykola Skrypnyk]. K.: Poshukovo-vydavnyche ahentstvo «Knyha pamyati Ukrayiny», 2002. 352 s. 13. Shul'hin O. Bez terytoriyi. Ideolohiya ta chyn uryadu UNR na chuzhyni [No territory. Ideology and rank of government of the UPR in a foreign country]. K., 1998. 251 s. 14. Shums'kyy I.I. Molodizhnyy rukh u Zakhidniy Ukrayini (1920–1939) [The Youth Movement in Western Ukraine (1920–1939)]: Dys. ... kand. istor. nauk. Ternopil', 2001. 203 s.

Зореслава Захожай

МЕЖДУ «ПОЛЬСКИМ МОЛОТОМ» И «СОВЕТСКОЙ НАКОВАЛЬНЕЙ» (ВОСТОЧНАЯ ГАЛИЧИНА В 20–30 ГГ. ХХ В.)

В статье анализируется и раскрывается политика польской и советской власти в Восточной Галичины в 20–30 гг. ХХ в., которые пытались взять под свой контроль общественную, экономическую, политическую и культурно-просветительскую жизнь на западноукраинских землях. В то время Европа, выражая «беспокойство», неадекватно реагировала на события на западноукраинских землях, не учитывала стремление украинцев, и действовала исключительно в своих интересах. В условиях оккупации Польши, и постоянно вмешательства советских правительств УССР и СССР продолжалась несокрушимая борьба украинцев Восточной Галичины за государственность и защиту национальных интересов. Галичане, всеми действиями демонстрировали непреодолимое стремление к созданию самостоятельного государства.

Ключевые слова: Восточная Галичина, геополитика, межвоенный период, польская власть, советское правительство.

Zoreslava Zakhozhai

**BETWEEN THE POLISH HAMMER AND SOVIET ANVIL
(EASTERN GALICHINA DURING 20–30 YEARS DURING OF XX CENTURY)**

In the article considers the policy of polish and soviet authorities in Eastern Galichina during 20–30 years of XX century. That period marked as a time when outland government tried to take control of social, economic, political, cultural and educational life of Western part of Ukraine. In those days Europe expressed just «concern» and did not react to the events in West of Ukraine and didn't take into account the desire of Ukrainian and was acting in their own European interests. In terms of Polish occupation and constant interference by the Soviet government of the Ukrainian SSR and the USSR was continuing the enduring struggle of Eastern Galichinan for independence and national interest.

Key words: Eastern Halychina, geopolitics, the interwar period, the Polish government, the Soviet government.

УДК 327 (73:549.1) «196»

Павло Уллах

ВІЙСЬКОВА ПІДТРИМКА США ПАКИСТАНУ ВПРОДОВЖ 1965–1971 РР.

У статті розглядається питання про військові поставки США Пакистану впродовж 1965–1971 рр., коли в Південній Азії відбулися дві індо-пакистанські війни. Вибір саме цього аспекту обумовлений тим, що він був основним для американо-пакистанських відносин в означений період, і від нього багато в чому залежав загальний хід цих взаємин. Проаналізувавши питання про військові постачання, їхні особливості та умови надання, автор спробував дати відповідь на питання про те, чи дійсно американо-пакистанські відносини в 1965–1971 рр. можна вважати «особливими союзницькими» або ж таке означення зберігалось за інерцією після перших 10 років активного військово-технічного співробітництва США та Пакистану.

Ключові слова: Пакистан, США, постачання, ембарго, особливий союзник.

Американо-пакистанське співробітництво впродовж 1950–1960-х рр. в середовищі американської адміністрації та в історіографії нерідко називали «особливими відносинами», чим намагалися підкреслити важливість для Вашингтону гарних стосунків з Пакистаном з огляду як мінімум на вигідне стратегічне розташування останнього. Ці «особливі відносини», з американського боку, підживлювалися постачаннями багатьох типів військового обладнання та техніки, а згодом, на думку багатьох дослідників, призвели до «нахилу» США в бік Пакистану під час південноазійської кризи 1971 р. Втім, вважаємо необхідним більш детально дослідити питання про американські військові постачання, тож наша мета – з'ясувати, чи дійсно вони суттєво допомогли Пакистану, як це прийнято вважати, і чи дійсно можна говорити про «особливі стосунки».

При написанні статті автор в першу чергу користувався масивом відомчих документів – збірками Держдепартаменту США (розсекречені упродовж 1999–2005 рр.) [11; 16; 31] та щоденними зведеннями, які ЦРУ готувало для президентів Ліндона Джонсона та Річарда Ніксона (розсекречені у 2015–2016 рр.) [27–28]. Також серед джерел варто виділити матеріали ряду західних ЗМІ, зокрема «Daily Express», «Hartford Courant», «Los Angeles Times», «The Christian Science Monitor», «The Guardian», «The New York Times» та «The Washington Post» [10; 12; 17; 26; 29; 30; 32]. Зазначимо, що у більшості робіт дослідників, в тому числі використаних автором, надаються суперечливі, а інколи взаємно протилежні дані щодо військових постачань, однак масив опублікованих документів дозволяє внести більшу точність у досліджуване питання та фактичне положення справ.

Серед використаних наукових робіт зарубіжних авторів – монографія Ш. Алама про модернізацію пакистанської армії [5], дослідження М. Брзоски про військові постачання в контексті інших аспектів співробітництва між США та Пакистаном [8] та Б. Рідела про відносини у трикутнику США-Індія-Пакистан [20], огляд зовнішньої політики Пакистану впродовж 1947–2004 рр. Х. Різві [22]. Особливо слід відзначити працю С. Сохерворді, який звернув увагу на те, що в період між індо-пакистанськими війнами 1965–1971 рр. США почали переорієнтовуватися на Індію [24].

Перші проблеми для американської програми військових постачань впродовж досліджуваного нами періоду з'явилися навесні 1965 р., коли в Каччському Ранні розпочався збройний конфлікт між Індією та Пакистаном. Обидві сторони свідчили про використання супротивниками американської зброї, що певною мірою дискредитувало політику постачань (30. 04. 1965, р. А 8)